

Pierlala en De Gieljotiene van Pierlala

Peter BRAUSCH

II. Binnen- en buitenlandse politiek tijdens het interbellum en de eerste oorlogsjaren, door de ogen van een Gents satirisch weekblad (1921-1943)

In het eerste deel hebben we gezien dat *Pierlala* en opvolger *De Gieljotiene van Pierlala* een hele evolutie doormaakten in stijl en aanpak. Tijdens de jaren dertig pakte het blad, mede door een schoonmaak binnen de redactieploeg, steeds agressiever uit. Het zou zich steeds meer profileren als een echt „vuilblad” met vlaamsgezinde inslag.

Om een beter inzicht te krijgen in de politieke sympathieën van het blad, onderzochten we zijn standpunt tegenover een aantal thema's die de Belgische binnen- en buitenlandse politiek gedurende het interbellum ingrijpend hebben beïnvloed.

Pierlala pleitbezorger voor amnestie

Na de bezetting in 1914 van het grootste deel van België door Duitsland, op het klein stuk achter de IJzer na, was de Vlaamse Beweging in een nieuwe fase beland. De Duitse *Flamenpolitiek* had immers niet alleen gepoogd, de Vlamingen gunstig te stemmen door hun die rechten te verlenen die hun voor de oorlog waren ontzegd, maar had ook gediend om hen de Belgische staatsstructuur te doen in twijfel te trekken.¹ Door de houding van de bezetter viel de Vlaamse Beweging uiteen in drie stromingen²:

1. De *Frontbeweging* groepeerde de vlaamsgezinden in het leger. De Fronters voerden voornamelijk actie „tegen de wantoestanden” op taalgebied in het leger. Aanvankelijk met een strikt katholiek karakter, ontwikkelde die actie zich onder impuls van De Beuckelaere, De Pillecyn en Borginon vrij vlug tot een algemeen-politieke beweging.³

1. L. SCHEPENS, *Activisme*, Encyclopedie vd Vl. Bew. (EVB), I, p. 55.

2. A. VERHULST, *Geschiedenis van de Nederlanden*, p. 121.

3. A.W. WILLEMSSEN, *De Vlaamse Beweging van 1914 tot 1940*, Twintig eeuwen Vlaanderen, V, p. 52-73; E. WITTE, m.m.v. J. CRAEYBECKX, A. MEYEN, *Politieke geschiedenis van België*, p. 150-151.

2. De naar Nederland of Frankrijk uitgeweken *passivisten* trachtten van op een afstand koning Albert en de Belgische regering in Le Havre te beïnvloeden. Hierbij trokken tenoren als Van Cauwelaert en Hoste (in *Vrij België*), of Alfons Van de Perre de Belgische staat en soevereiniteit echter nooit in twijfel.⁴
3. In het bezette gebied ijverden de *activisten* voor een eigen Vlaamse staat. De leden van de *Raad van Vlaanderen*, met o.a. August Borms, stonden symbool voor het nieuwe Vlaamse onafhankelijkheidsstreven.

Aangezien Gent, door de invloed van *Jong-Vlaanderen* (rond de Nederlandse dominee *Domela Nieuwenhuys*) en de *von Bissinguniversiteit*, binnen het activisme een centrale rol had gespeeld⁵, was het niet te verwonderen dat een Gents en vlaamsgezind blad als *Pierlala* sympathie voor deze groep toonde. Van bij zijn begin was *Pierlala* mild voor de wegens landverraad veroordeelde activisten. Volgens het blad waren slechts de echte idealisten en het voetvolk opgepakt, terwijl de voornaamste leiders naar het buitenland waren gevlucht.⁶

Het hing een idealistisch beeld op van de gemiddelde activist en diens drijfveren. *Pierlala* gaf aanvankelijk wel grif toe dat de activisten niet de juiste keuze hadden gemaakt door de hulp van de Duitse bezetter in te roepen, maar weet dit gedrag aan de jarenlange miskenning van de Vlaamse rechten.⁷ De activisten „*een troep arme sloebers, ..., die niets anders misdeden, dan recht te eischen voor het mindere volk*”.⁸

Toen een aantal Vlamingen (Stracke, Borms, Van Extergem ...) dan toch veroordeeld werden, begon het blad een uitgebreide campagne voor amnestie. Het amnestie-gegeven zou tot diep in de jaren dertig een belangrijk strijdpunt blijven voor *Pierlala* en *De Gielfotiene van Pierlala (DGVP)*. Reeds op 11 november 1921 deed het blad een beroep op de menslievendheid van de verantwoordelijke overheden, zonder aanvankelijk echter het woord amnestie in de mond te nemen:

„*Pierlala sluit zich van harte aan bij het herdenken aan de blijde gebeurtenis van 1918 [de wapenstilstand].*

Wij drukken hier echter de welgemeende hoop uit dat naastenliefde en broederschap voortaan geen doode letter wezen, en in ons klein landje de ware vrede

4. A.W. WILLEMSSEN, *Op. cit.*, p. 33-36; 73-74.

5. L. BUNING, *De vooravond en het begin van het radicale activisme te Gent*, in: *Wet. Tijd.*, XXXII, (1973), kol. 193-216.

6. „*de voornaamste leiders van het activisme hadden den wijk naar het buitenland genomen*”. *P.*, I, 1, 06.11.21 / 4b.

7. *P.*, II, 30, 28.05.22 / 3b.

„*Waren de franskiljons vroeger en tijdens de oorlog niet zoo beest [sic] te werk gegaan, er zou geen activisme bestaan hebben*”. *P.*, VIII, 286, 01.05.27 / 3c.

8. *P.*, VI, 232, 18.04.26 / 3c.

moge beerschen gesteund op onderlinge verdraagzaamheid en eerlijke erkenning der rechten van beide rassen waaruit België sinds 1830 is samengesteld. Ook onze gedachten zullen gewijd zijn aan hen die in den reuzenkamp voor 't vaderland vielen, maar tevens zullen alle goede vaderlanders in hun hart een gevoel van medelijden laten opwellen voor hen die soms gefaald hebben".⁹

Dit gebeurde pas enkele maanden later toen *Vleurick*, in zijn 'Pijptabak'-rubriek, het personage *De Litzer* liet vragen:

„Wa doen ze tegen de rechtsverkrachtingen? Voor de amnestie van ongelukkige soldaten? Voor de rechten van 't Vlaamsche volk? Niets".¹⁰

De veroordelingen van activisten werden al snel afgedaan als gerechtelijke dwaalingen.¹¹ De geïnterneerde activisten werden zo tot martelaren verheven. *Pierlala* zag in dat de houding van de Belgische gerechtshoven op termijn wel eens een goede zaak zou kunnen zijn voor de eenheid binnen de Vlaamse Beweging, en waarschuwde het gerecht:

„Laat af dus met die strengheid, zij kan geen ander gevolg hebben dan de beleving die gij wilt den kop indrukken, in kracht te doen toenemen".¹²

Het blad liet in de daaropvolgende jaren trouwens geen gelegenheid onbenut om amnestie te eisen. Vaak werd de link gelegd naar het buitenland, waar wel amnestie-wetten werden gestemd.¹³ Centraal stond hierin de eis tot vrijlating van Dr. August Borms, een van de leidende leden van de Raad van Vlaanderen.¹⁴

Toen een concrete amnestiewetgeving echter te lang uitbleef, werden de grote partijen op de korrel genomen, omdat ze het probleem voor zich bleven uitschuiven:

„Waar is de democratische meerderheid? ... Waar zijn de leiders der kristenedemocratische werklieden? Waar zijn de socialisten? ..."¹⁵

9. P., I, 2, 13.11.21 / 5cd.

10. P., II, 18, 05.03.22 / 3b. De amnestie voor soldaten had overigens met activisme niets te maken. (Cf. L. WILS, *Honderd Jaar Vl. Bew.*, III, 131-133).

11. „De veroordelingen van Bert D'haese en Pater Stracke, gaven ons daar 't bewijs van. Geen enkel eerlijk mensch of hij zal moeten erkennen dat aan die twee Vlamingen geen enkel vergrijp kon ten laste gelegd worden en toch werden ze met de jaren gevang gestraft!" P., II, 30, 28.05.22 / 1b.

12. P., II, 30, 28.05.22 / 3b.

13. „IN FRANKRIJK is met groote meerderheid de amnestiewet aangenomen. Hier in België zullen de reactionaire zeepbarons en andere vaderlandsche kwakzalvers daar wellicht niet voor te vinden zijn". P., IV, 143, 27.07.24 / 6b.

14. „In alle landen van de wereld is er reeds amnestie afgekondigd voor politieke misdrijven. Maar hier in België zit Dokter Borms, van wien zelfs Minister Vander Velde bekende [sic], dat hij niets misdaan bad, in den bak. Moet men ook iets anders verwachten van een volk, dat zelfs zijne groote zonen niet vereert". P., VI, 224, 21.02.26 / 3c.

15. P., VII, 309, 09.10.27 / 1a.

Ook de afwachtende houding van de koning verdiende geen krediet:

„DE VLAAMSCHE vereenigingen, bonden en sosseteiten zitten nog altijd liefdesbriefkens naar Albeer te schrijven, om hem te smeeken amnestie te verstrekken aan de activisten, ... Maar Albeer antwoordt niet”.¹⁶

Ondertussen werd het marterlaarthema verder uitgediept. Vanaf 1925 werden de opgesloten activisten meer en meer voorgesteld als slachtoffers van de oorlog. De zeepbaronnen, franskiljons en militaristen¹⁷ waren de echte schuldigen. Zij kwamen steenrijk uit de oorlog, terwijl de *„gevangenzettingen der activisten alleen moesten dienen om de wandaden, den woeker en het drijven der franskiljons tijdens de bezetting te dekken. Het was de roep van de vluchtende dief, die tot de omstanders roep: Houdt den dief en het opzet is dan ook goed gelukt, want de Vlamingen boeten hunne overtuiging met honderden jaren gevangenschap, gekwetsten en dooden”*¹⁸

Het werd in *Pierlala* zo voorgesteld alsof de traditionele partijen bang waren van de activisten, *„dat ze zoo voorzichtig zijn met amnestie. Vreezen ze dan zoodanig, dat de bevolking de vrijgekomen activisten zou gelooven en volgen?”*¹⁹ Aan het feit dat activisten, als de socialist Jef Van Extergem²⁰, vrijkwamen (18 juni 1928), werd veel ruchtbaarheid gegeven en men poogde ze snel in te schakelen in de amnestie-campagne, waarin de invrijheidstelling van Borms de centrale eis bleef.²¹

Toen Borms in januari 1929 als laatste politieke gevangene werd vrijgelaten, werd het in *Pierlala* stil rond het activisme en de amnestie-problematiek. Het duurde tot 1937 eer *DGVP* er weer een omvangrijk artikel aan wijdde. Het kan beschouwd worden als een accurate samenvatting van de opvatting van het blad over activisme en amnestie.²² De vooroorlogse situatie (*„De Vlaming*

16. P., VI, 232, 18.04.26 / 3b.

17. *„De regeerring zal geven, zoo weinig mogelijk amnestie, en zij zal nemen: een zoo groot-mogelijke militaire wet. Aldus blijft de menschenkulderij in het land”*. P., VIII, 343, 03.06.28 / 1b.

18. P., VI, 227, 14.03.26 / 1a.

19. P., VIII, 01.04.28 / 3b.

20. (1898-1945), deze pacifistische socialist zou zich in 1928 aansluiten bij de Communistische Partij, en zo tijdens de fameuze Antwerpse Bormsverkiezing opkomen als communistisch kandidaat. Tijdens de kiescampagne riep hij de kommunistische kiezers echter op om voor Borms te stemmen.

J. DEBROUWERE, *Extergem, Jan van*, EVB, I, p. 490; C. DUTOIT, *Jef van Extergem en de Vlaamse Beweging*, Antwerpen, Soethoudt, 1983, p. 71-87.

21. *„Meer dan ooit zal hij Vlaanderen met zijn gekende strijdvaardigheid dienen en in heel Vlaanderen zal hij de volksmassa trachten op te zweepen om van België de dadelijke invrijheidstelling van Borms en de onmiddellijke algeheele en onvoorwaardelijke amnestie voor alle vervolgde Vlamingen af te dwingen”*. P., VIII, 17.06.28 / 1b.

22. *DGVP*, IV, 18, 02.05.37 / 1-2a. Het gaat over die nieuwe amnestiewet (cf. L. WILS, *Honderd Jaar Vl.Bew.*, II, 84).

was de trekhond, het lastdier van den walgelijk franskiljoneerende Staat''²³) en de taaltoestanden in het Belgische leger tijdens de loopgravenoorlog²⁴, waren volgens *DGVP* de voedingsbodem geweest voor het activisme en de Frontbeweging. Borms en de Gentse activist Jan Wannyn²⁵ werden er ten tonele gevoerd als idealisten, wier leven door een samenzwering van franskiljons en zeepbaronnen totaal verwoest werd. Twee weken later verscheen het gedetailleerde verhaal van de plundering van de „*Englisch Club*''²⁶, het Handels- en Taleninstituut van Wannyn²⁷. Het gedrag van de „*patriotieke helden*''²⁸ en de laksheid van de overheid werden er in felle bewoordingen gelaakt²⁹.

We kunnen dus zeker stellen dat *Pierlala* van in het begin gewonnen was voor de zaak van de activisten. Wel is er een evolutie merkbaar in de houding van het blad. In de beginperiode gaf men de fouten van het activisme toe; daarna beklemtoonde men in de argumentatie het idealisme van Wannyn en anderen. Al dan niet bewust plaatste het blad dit geromantiseerde idealisme na verloop van tijd steeds meer tegenover het 'verderfelijke gedrag' en de winsten van de oorlogswoekeraars. De theorie van de gezamenlijke samenzwering van zeepbaronnen en franskiljons tegen de heldhaftige activisten, leidde door het uitblijven van amnestiemaatregelen al snel tot een martelarenverering. Het prototype van de 'foute' activist werd op die manier omgetoverd in een heus slachtoffer. Deze houding was tijdens het interbellum niet zo ongewoon in de Vlaamse Beweging. Het martelaarschap van de activisten (en meer in het bijzonder dat van Borms) werd immers in ruime Vlaamse kringen beleden. Het zgn. 'samenzwerings-motief' is dan wel weer een gegeven dat enkel door *Pierlala* en *DGVP* zo diep werd uitgewerkt.

In de ban van Borms

Alhoewel we reeds zagen dat *Pierlala* vanaf het prille begin van het blad partij trok voor de activisten, duiken pas vanaf begin 1924 de eerste verwijzingen naar Borms op. In de rubriek *Gentse Kommeerpraat* wordt van dan af in korte

23. *DGVP*, IV, 18, 02.05.37 / 1a.

24. „*De Vlaamsche jongens werden gesard, getergd, voor 't minste vergrijp tot zware straffen veroordeeld. Honderde [sic] jongens werden moedwillig den dood ingezonden, omdat de franskiljonsche officieren en onder-officieren het vertikten, de fransche bevelen in 't Vlaamsch te vertalen*'' . *Ibid.*, 1b.

25. (1867-1949), radicaal activist uit *Jong-Vlaanderen*, uitgever van het activistische strijdblad *De Vlaamsche Smeder* (april 1918), activistisch schepen te Gent (1918). D. VAN ACKER, *Het activistische schepencollege van Gent*, in: *Wet. Tijd.*, XLVII, (1988), p. 19-25.

26. *DGVP*, IV, 20, 16.05.37 / 8a.

27. In de Savaanstraat te Gent. *EVB*, II, p. 2012.

28. *DGVP*, IV, 18, 02.05.37 / 1d.

29. *Ibid.*, 8 ab; *DGVP*, IV, 21, 23.05.37 / 8ac.

artikeltjes vrijwel wekelijks de verdediging van deze 'martelaar' opgenomen³⁰.

Pierlala koesterde een enorm respect voor Borms en vooral het feit dat hij na het vertrek van de Duitsers niet naar het buitenland was gevlucht, wekte de bewondering van het blad:

„Borms is als een betonnen zuil, pal en sterk blijven staan. Hij heeft de vlag der activisten gered”.³¹

„De activisten zouden een bende sloebers geweest zijn in de oogen van der publieke opinie, indien Dokter Borms het hoofd niet boven water had gehouden”.³²

In feite ging het er niet om dat Borms in België gebleven was, maar om het feit dat hij in de gevangenis bleef door een voorwaardelijke invrijheidstelling te weigeren; daarom kwam hij pas in 1924 aan bod, niet vroeger. In Vlaamse kringen ontstond een soort heiligenverering³³ rond de figuur Borms. De oorzaak daarvan lag ongetwijfeld in de ongemeen harde naoorlogse repressie, waardoor de activisten ook bij de passivisten weer aan prestige wonnen. Niet zonder enig sarcasme schreef *Pierlala* dan ook:

„zonder het te willen schiep de anti-Vlaamse reactie aldus enkele helden en martelaren: één ervan groeide in den loop der zeven magere na-oorlogsjaren tot een symbool, dat was: Dokter August Borms”.³⁴

De ijver om het martelaarsbeeld van de man gaaf te houden, leidde soms tot bizarre hersenkronkels. Het symbool Borms was voor *Pierlala* belangrijker dan de persoon Borms:

*„DE MEESTE gazetten beginnen amnestie te vragen voor de activisten. Er zijn gazetten bij, die na den oorlog ertoe bijdroegen om de activisten te doen vervolgen. Nu komen de lafaards te voorschijn. Handen af van een man als Borms. Door hem te willen helpen zijn er die hem bevuilden!”*³⁵

30. Het ging om bijna identieke slagzinnetjes, die tot aan de vrijlating van Borms eindeloos werden herhaald:

• „A PROPOS — 't is al lang geleden — dokter August Borms, de man van wien Vander Velde verklaarde dat hij niets misdaan had, zit nog steeds in den bak”. P., IV, 126, 30.03.24 / 3c.

• „BORMS, de man waarvan Vandervelde verklaarde dat hij niets mispikkeld heeft, zit nog steeds in de bak”. P., VI, 228, 21.03.26 / 3c.

• „BORMS, de heilige Vlaamsche held zit al meer man [sic] 3000 dagen in 't prison. Hij heeft niets anders gedan [sic] dan zijn volk te lief gehad. Dit heeft Vander Velde zelf getuigd”. P., VII, 284, 17.04.27 / 3a.

31. *Ibid.*, 1a.

32. P., VII, 309, 09.10.27 / 1a.

33. „Dat is wat van Borms niet alleen een held maakt, maar hem tot een zekeren rang van heiligheid ophemelt, ...” P., VIII, 371, 16.12.28 / 1a.

34. P., VI, 227, 14.03.26 / 1ab.

35. P., VI, 218, 10.01.26 / 3e.

Terwijl men voortdurend amnestie eiste voor Borms en zijn lotgenoten, kregen de oorlogswoekeraars (de *zeepbaronnen*) herhaaldelijk een veeg uit de pan³⁶. Toen de *Flandre Libérale* stemming bleef maken tegen de amnestievoorstellen van Camille Huysmans, nam *Pierlala* de economische collaboratie scherp op de korrel:

„Gelukkig dat hun blad slechts gelezen wordt door de domme sloebers die meenen dat men hun dubbel spel nog steeds niet doorziet. Borms moet in den bak blijven, maar de Duitschers moeten wij eeren want zij laten ons veel geld verdienen. Dat mag als een motto staan boven aan onze vieze franskiljonsche bladen”.³⁷

De traditionele partijen werd verweten, geen werk te maken van de amnestiewetgeving. Kop van jut was vooral Frans Van Cauwelaert, die met zijn minimalistisch programma geen genade vond bij *Pierlala*:

„DAT zulke toestanden mogelijk zijn, bewijst heel eenvoudig dat de Vlaamsche beweging eigenlijk veel meer een Vlaamsche stilstand is, ... MANNEN zooals van Flauwenbaard en zijnen aanhang doen feitelijk niet veel anders dan de groote mannen in België een beetje dreigen en dan naderhand, wanneer de grooten denken dat er gevaar dreigt, rapen de mannen van Flauwenbaard de centjes op die voortkomen van het effect hunner bedreiging. Dat is trouwens de rol van de stoute en radicale politiek die later toch ontaardt in voetenlikkerij”.³⁸

Dat de amnestiewet er maar niet doorkwam, lag volgens *Pierlala* aan liet feit dat de politici bang waren voor wat een vrije Borms allemaal teweeg zou kunnen brengen (wat hij na zijn vrijlating in zekere zin ook heeft gedaan). Het standpunt van het blad hierover in 1927 had iets van een voorspelling:

„Borms moet toch nog al nen gevaarlijken tiep zijn in de oogen van de politiekers. Als Borms vrij komt, dan zit hij bij de volgende kamerverkiezingen in de Kamers en hij zal haar diskoers aftrekken. Ze zullen met hem lachen en spotten en hij zal hem wirren. Maar het zal er al mee zijn”.³⁹

In Antwerpen zag *het Vlaamsche Front* in dat er uit de persoon Borms politieke munt te slaan was. Bij een tussentijdse verkiezing in 1928 droeg het, wegens het overlijden van de liberale volksvertegenwoordiger Kreglinger, Borms

36. „BORMS, de arme sukkelaar zit er nu reeds 8 jaar. De man heeft maar één ongeluk gehad: hij moest een paar miljoen verdiend hebben, al was het met jenever te stoken uit graan, dat bestemd was voor de volksvoeding”. P., VII, 286, 01.05.27 / 3c.

„Borms in den bak en de oorlogswoekeraars in de vette posten”. P., VIII, 331, 01.03.28 / 1b.

37. P., VIII, 325, 29.01.28 / 1c.

38. P., VIII, 336, 15.04.28 / 3c.

39. P., VII, 294, 26.06.27 / 3d.

voor als kandidaat.⁴⁰ Omdat ook de communistische kandidaat, de activist Jef van Extergem, zijn kiezers opriep om op Borms te stemmen⁴¹, en de socialisten en katholieken zich zouden onthouden, had de liberale kandidaat, Paul Baelde, geen kans. Borms behaalde op 9 december 83.058 stemmen, Baelde slechts 44.410. Omdat Borms beroofd was van zijn politieke rechten, verklaarde de Kamer zijn verkiezing nietig. De gebeurtenissen in Antwerpen zorgden bij de regering echter voor een schokeffect en Borms werd op 17 januari 1929 onvoorwaardelijk vrijgelaten.⁴²

In het eerstvolgende nummer lachte *Pierlala* in zijn vuistje:

*„Tothiertoe ging het voor de meeste reactionnaire bladen tamelijk gemakkelijk om te beweren, dat de flaminganten slechts een kleine kliek waren”.*⁴³

Het blad putte uit de klinkende verkiezingsoverwinning duidelijk nieuwe hoop om de Vlaamse eisen op korte termijn te kunnen realiseren. Eindelijk bleek uit een verkiezingsuitslag („*De Taal der Cijfers*’’) ⁴⁴ de sterkte van de Vlamingen. *Pierlala* riep de Frontpartij dan ook op het ijzer te smeden terwijl het heet was, en bij de parlementsverkiezingen van mei 1929 hard toe te slaan:

*„Onder de drukking van de 9 December-verkiezing heeft de discussie over het Vlaamse vraagstuk een hoogtepunt bereikt. Het is daarom van groot belang, dat de Vlaamse nationalistische partij voortgaat deze drukking uit te oefenen. De taal der cijfers moet weer spreken. Als op 26 Mei deze taal aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat, dan zal de Bormsverkiezing een passend complement hebben ontvangen. En dan wordt een tijdperk geopend waarin het parlement geen dag door het Vlaamse spookbeeld zal worden losgelaten”.*⁴⁵

Amper twee maanden later zou na de verkiezingsoverwinning van de Fronters blijken hoe accuraat het blad voorspeld had.

Wanneer de eerste beroering rond de Borms-verkiezing geluwd was, viel er lange tijd niets meer te lezen over Borms. Pas in 1937 werd hij weer eens vermeld in het artikel over Jan Wannyn (zie hierboven). Door zijn vrijlating was immers ook de romantiek rond de persoon Borms vervaagd. Het kalme verloop van Borms' politieke loopbaan tijdens de rest van het interbellum was daaren-

40. L. VANDEWEYER, *De politieke rol van August Borms tussen 1918 en 1933*, in: *Verschae-viana*, 1986, p. 95-96.

L. WILS, *Bormsverkiezing en „Compromis des Belges”*, in: *Belg. Tijdschr. vr Nste Gesch.*, IV, 1973, 3-4, p. 279-281.

41. C. DUTOIT, *Op. cit.*, p. 74-76.

42. L. WILS, *Op. cit.*, p. 289; L. VANDEWEYER, *Op. cit.*, p. 96.

43. *P.*, VIII, 371, 16.12.28 / lac.

44. *P.*, VIII, 384, 17.03.29 / lac.

45. *Ibid.*, 1c.

boven ongetwijfeld niet interessant genoeg in de ogen van een nerveus blad als *Pierlala* om er nog veel inkt aan te besteden.

Toch had het weekblad de rol van Borms tijdens de jaren twintig goed weten in te schatten en had het met een bijna visionaire nauwkeurigheid diens nut voor de Vlaamse Beweging en de Frontpartij voorspeld. Maar nu de vrijlating was bereikt en de Frontpartij het Borms-effect tenvolle had benut, gingen de medewerkers van het blad op zoek naar andere smaakmakende onderwerpen. Het standpunt van *Pierlala* en *DGVP* over Borms wijkt op geen enkel moment af van de wijd verspreide helden- en martelaarscultus die rond de activisten was ontstaan. Het blad was maar een klein wielkje in het raderwerk van de Borms-propaganda die door de gezamenlijke Vlaamse Beweging was opgebouwd.

Pierlala naar de hogeschool: de Nolfbarak

Een ander strijdpunt van de Vlaamse Beweging was ongetwijfeld de vernederlandsing van de Gentse Rijksuniversiteit. Reeds voor de eeuwwisseling was de overtuiging gegroeid dat men zonder hoger onderwijs in de eigen taal, nooit de volledige intellectuele en sociale integratie van het Nederlands in Vlaanderen zou kunnen bereiken. Een eerste schuchter wetsvoorstel hieromtrent was in 1905 zonder gevolg gebleven. Een wetsvoorstel uit 1911 werd op de lange baan geschoven, en net toen er in 1914 een oplossing in zich leek te komen, kwam het uitbreken van de eerste wereldoorlog roet in het eten gooien⁴⁶.

Na de bezetting was aan Franstalige zijde het wantrouwen nog gegroeid door het oprichten van de 'von Bissing-universiteit' en door de rol die de activisten daarin hadden gespeeld.⁴⁷ Het oude wetsvoorstel van voor de oorlog werd weer opgediept door Van Cauwelaert, die het nagenoeg ongewijzigd indiende in december 1921. Het werd echter door de conservatieve senaat genadeloos in de grond geboord.⁴⁸ Minister van Onderwijs Nolf diende nu een eigen voorstel in, dat door de katholiek-liberale meerderheid schoorvoetend door het Parlement werd geloodst. De halfslachtige '*Nolf-barak*', met een Franse en een Nederlandse afdeling, waar twee derde van de leergangen in de eigen taal en één derde in de andere landstaal werd gedoceerd.⁴⁹

Het ongenoegen bleef echter aan beide zijden aanwezig. Na de schok van de Borms-verkiezing wenste de regering-Jaspar werk te maken van de volledige vernederlandsing, uit vrees voor Vlaamse reacties. Na aanvankelijk protest van

46. R. WILLEMYNS, *Onderwijs en Vlaamse Beweging*, EVB, II, p. 1116-1118.

47. A.W. WILLEMSSEN, *Op. cit.*, p. 186.

48. R. WILLEMYNS, *Op. cit.*, p. 1121-1122.

49. *Ibid.*, p. 1122.

A.W. WILLEMSSEN, *Op. cit.*, p. 195.

de liberale fractie, werd het voorstel in april 1930 toch met een overweldigende meerderheid in Kamer en Senaat goedgekeurd.⁵⁰

In Gent zelf had het voornemen om de universiteit te vernederlandsen, al vóór de oorlog de gemoederen fel doen oplaaien. Franstalige professoren hadden in 1910 de *Union pour la Défense de la Langue Française à l'Université de Gand* opgericht, die veel steun ontving uit het franskiljonse milieu van de Gentse magistratuur en nijverheid.⁵¹ Ook de invloedrijke *Association Flamande pour la Vulgarisation de la Langue Française* voerde een felle anti-campagne.⁵² Na de oorlog werd het verzet tegen de vernederlandsing vooral gevoerd door patriotistische groeperingen zoals de *Ligue Nationale pour l'Unité Belge* (vanaf 1918)⁵³ of, nog na 1930, door de Gentse afdeling van de fascistische *Légion Nationale*.

Het duurde enige tijd eer *Pierlala* zich in het debat mengde. Pas in januari '23, n.a.v. de parlamentsdebatten over het wetsvoorstel-Van Cauwelaert, die reeds een jaar aansleepten, voorspelde het de tegenstanders van de vernederlandsing moeilijke tijden:

- „- *Op een policiepost, ergens in Achter-Indië.*
- *Waarom hebben julllie zoo wild gevochten dat het bloed in den omtrek vloog?*
- *Wij hebben niet gevochten, wij hebben vreedzaam gediscutteerd over de vervaamsing van de Gentsche hoogeschool.*
- *Is da'n Belgische gewoonte ...?*
- *Ze duurt al negentig jaar. Maar nu gaat ze eerst voor goed beginnen.*”⁵⁴

Het ongenoegen dat op dat ogenblik in alle geledingen van de Vlaamse Beweging heerste, drong ook hier door. Vooral de onwillige houding van de conservatieve Senaat zette kwaad bloed, en wanneer deze dan nog eens het toch al fel verminkte wetsvoorstel-Van Cauwelaert kelderde, werd verontwaardigd uitgeroepen:

- „*In de senaat hebben de klaarziende domkoppen de vervaamsing der Gentsche hoogeschool verworen. We wisten reeds lang dat dit lichaam tot niets goeds in staat was.*”⁵⁵

Toen Minister van Onderwijs *Pierre Nolf* hierop een ander voorstel indiende (als reddingsboei voor de liberaal-katholieke regering-Theunis), had *Pierlala* er andermaal geen goed oog in en merkte het schamper op:

50. *Ibid.*, p. 263-271.
51. P. VAN HEES, *Union pour ...*, EVB, II, p. 1703.
52. M. DENEKERE, *Association ...*, EVB, I, p. 120.
53. A.W. WILLEMSSEN, *Op. cit.*, p. 196.
E. DEFOORT, *Ligue ...*, EVB, I, p. 874-875.
54. P., III, 62, 07.01.23 / 8d.
55. P., III, 77, 22.04.23 / 6bc.

„A propos, hoe zou 't zijn met de Vlaamsche Hoogeschool? De Senaat gaat toekomende week vergaderen om te beslissen, wanneer ze eens zouden vergaderen”.⁵⁶

Langzaam aan werd het voor *Pierlala* duidelijk dat de wet-Nolf maar een halfslachtige oplossing zou bieden. „*WE ZIJN nu toch op weg om een groot leger en eene halve Vlaamsche Hoogeschool te krijgen*”.⁵⁷ De splitsing viel trouwens aan Vlaamse, noch aan Franstalige zijde in goede aarde. De strubbelingen duurden onverminderd voort. *Pierlala* vocht nu vaak bitsige duels uit met de (al dan niet Gentse) Franstalige kranten, o.a. rond de benoeming van Nederlandstalige professoren.⁵⁸

Over de (overigens maar matig geslaagde) poging tot boycot door de Vlaamse studenten werd in het blad nauwelijks gerept. De zeldzame keer dat die boycot toch werd aangehaald, kon *Pierlala* zijn sympathie voor de actievoerders nochtans niet verbergen:

De Vlaamschgezinde studenten zeggen dat ze naar de nieuwbakken Vlaamsche Hoogeschool niet willen gaan, omdat het allen mannen zijn van de Ligue voor de verdediging der fransche Hoogeschool, die nu Vlaamschen Professor willen spelen”.⁵⁹

Over die *Ligue Nationale pour la Défense de l'Université de Gand et de la Liberté des Langues* had het blad reeds vroeger zijn gal uitgespuwd. De vereniging behartigde in de ogen van *Pierlala* niet meer dan de belangen van „*Walen en in Vlaanderen geboren vreemdelingen — vreemdelingen, vermits zij de taal van het land niet kennen —*” die „*een toestand wilden houden die voor hen voordeelig was*”.⁶⁰

In het initiatief van de *Ecole des Hautes Etudes* zag het blad een ernstiger bedreiging, getuige de vele artikels die eraan gewijd werden. De nieuwe instelling werd in *Pierlala* (evenals door de gezamenlijke Vlaamse Beweging) als een zuiver franskiljonse provocatie⁶¹ gezien:

„*DE NIEUWE FRANSCHHE Universiteit komt in de gebuurte van Pierlala wonen [op de Koornlei]. Dat is maar heel goed. Zoo kunnen we weten, wie de jonge windbuilen zijn, die weigeren de taal van meer dan de helft der Belgen te achten, en aan te leeren*”.⁶²

56. P., III, 83.06.23 / 2a.

57. P., III, 91, 29.07.23 / 2d.

58. „*AL DE PATRIOTISCHE Franschgezinde bladen schrijven dat het eene schande is dat senator Vermeylen les zou geven aan de Vlaamsche Universiteit. Zijn de heeren die er thans leeren in het Fransch, benoemd door eenige politieke kwiestenbiebbels, zoo danig bang, voor het talent van August Vermeylen?*” P., III, 105, 04.11.23 / 4d.

59. P., III, 101, 07.10.23 / 4a.

60. P., III, 67, 11.02.23 / 4d.

61. „*... als rechtstreeksch wapen tegen de Vlaamsche Hoogeschool*”. P., IX, 461, 05.10.30 / 2b.

62. P., III, 102.14.10.23 / 4b.

Eerst bleef het blad er nog redelijk rustig bij⁶³, maar na de officiële opening vroeg het zich toch af of de „*nationale belangen er mede gediend zijn als eenige Walen, in een Vlaamsche stad als Gent, zich tegen het recht hunner Vlaamsche broeders komen verzetten*”.⁶⁴ De *Ecole* bleef trouwens ook de jaren daarna een doorn in het oog van *Pierlala*.⁶⁵ Gevat stelden ze in 1924 nog voor:

„*DE AMERIKANEN hebben een universiteit op een zeeschip ingericht. Ewel, ewel, dat ze hier in België dat maar navolgen. Voor mijn part mogen ze gerust op de Fransche universiteit of de Ecole van Zotte Studies ook op 't water steken. Ze kunnen er dan mee naar Franskiljonië varen, en wij zijn ze kwijt*”.⁶⁶

Nog tot in 1930 werden er moeilijkheden gesignaleerd tussen studenten van de Vlaamse universiteit en die van de 'Ecole'. Naar aanleiding van weer zo'n handgemeen barstte *Pierlala* in woede uit tegen de Franstalige studenten:

„*De meesten van die halve gebakkenen van in de Ecole des Hautes etudes, zijn zoons van oorlogswoekeraars, en van mannen die met de Duitschen bezetter uiterst goed bevriend waren. Voeg daarbij nog wat vreemd gespuis, dat zich hier niet te moeien heeft, en ge hebt de heele studentenbevolking van de ecole des sottes études. En door zo'n canaille zou een Vlaamschvoelenden Vlaming zich moeten laten uitschelden? Morgen brengen, zulle*”.⁶⁷

Wanneer in datzelfde jaar de volledige vernederlandsing van de Gentse Hogeschool eindelijk een feit wordt, is '*Pierlala zelf*' (De Munnuynck) natuurlijk opgetogen. Toch kon het blad niet nalaten, de hoogleraren die zowel in de nieuwe Vlaamse universiteit als in de '*Ecole des sottes études*' lesgeven, onder vuur te nemen. Vooral het feit dat in de *Ecole* eigendom van de rijksuniversiteit als didactisch materiaal zou zijn gebruikt, kon voor de auteur niet langer door de beugel. „*Dat de beschermers van de Ecole des Hautes Amours, zelf de laboratoria hunner stichting inrichten, op hunne eigen kosten*”.⁶⁸ De visie van De Munnuynck over de noodzaak van een eigen Vlaamse universiteit sloot nauw aan bij de opinie die in brede Vlaamse kringen gangbaar was. De hogeschool moest de leemte opvullen die een eeuw Franstalig onderwijs had veroorzaakt. Er moest een Nederlandstalige intellectuele elite worden klaargestoomd, zodat het Nederlands ook als wetenschappelijke taal de eerbied zou

63. „*VINDT GE NIET dat we zoo weinig hooren van de nieuwe „Ecole des Hautes Etudes” van tegen St.-Michielsplein? Wat is er nu eigenlijk te kort? Studenten, professors of centen?*” P., III, 106, 11.11.23 / 5d.

64. P., III, 109, 02.12.23 / 1c.

65. „*O die manier kunnen ze hunne zoonjes blijven opvoeden in den haat der Vlaamsche taall, inn den haat van het Vlaamsche volk*”. P., IX, 462, 12.10.30 / 2a.

66. P., IV, 155, 19.10.24 / 5b.

67. P., IX, 460, 28.09.30 / 2cd.

68. P., IX, 462, 12.10.30 / 2a.

krijgen die het verdiende, aldus de voorstanders. Ook De Munnuyck hamerde sterk op de opvoedkundige taak die deze kersverse elite bij het Vlaamse volk moest volbrengen.

*„NU zijn er heel weinig hoogeschoolgediplomeerden, die eene wetenschappelijke voordracht voor ons volk kunnen houden, in onze mooie Vlaamsche taal. Die hoogeschoolgediplomeerden kunnen dus aan het volk niets mededeelen over hunne wetenschap, omdat ze niets geleerd hebben in de taal van het volk. En in Vlaanderen, evenals in iedere streek der wereld, is het de plicht voor de hooger geleerden, van hun wetenschap iets mee te deelen aan het Volk”.*⁶⁹

*„Maar, hoe dikwijls moesten onze Hoogeschoolgediplomeerden niet verzaken aan de edele taak, ..., omdat die Hoogeschoolgediplomeerden, door een volledig verfranscht onderwijs, niet bij machte waren, in de volkstaal tot het volk te spreken of in die volkstaal te schrijven”.*⁷⁰

Om te bewijzen dat het Nederlands wel degelijk zijn mannetje kon staan, haalde *Pierlala* in 1931 vol trots de onderscheiding aan die Prof. Daels had ontvangen van de Franse (!) Academie van Geneeskunde n.a.v. zijn kankeronderzoek. De Munnuyck voegde eraan toe dat er in *„het Vlaamsche kamp groote wetenschappelijke mannen zitten, zooals onze franskiljons er geene kunnen aanwijzen”*.⁷¹

Toch is het blad nog niet tevreden met de samenstelling van het professorenkorps. In 1934 stelde het vast — na de benoeming van Bessemans tot rector ten nadele van Daels — dat *„ongeveer al de jongere hoogleraren worden verkozen tusschen verklaarde Franschgezinden”*. Uit dit zgn. feit dat de regering *„geene enkele Vlaamsche benoeming doet”*, leidde het blad af dat de *„zoo-gezegde”* Vlaamse universiteit niet meer was dan een *„brandnest van nauwelijks verklapt Franskiljonism”*.

Pierlala overdreef hierin sterk. Dit blijkt o.a. enkele jaren later toen *DGVP* in 1939 trots het volledige welslagen van de vernederlandsing aankondigde. Aanleiding was het winnen van de Nobelprijs voor Geneeskunde door de Vlaamse professor Corneel Heymans. Het blad smeerde deze gebeurtenis breed uit als een ware triomf voor de vervlaamste hogeschool, als het eerste Vlaamse wapenfeit in een lange rij:

*„De vervlaamsching van de hoogeschool te Gent ging den doodsklop zijn voor de wetenschap in onze stad. En kijk zie, 't is een echt-Vlaamsch leeraar die, de eerste van allen, een Nobelprijs weghaalt”.*⁷²

Voor *DGVP* was deze prijs het definitieve bewijs van de intellectuele en wetenschappelijke waarde van het Nederlands. Het blad achtte de tijd dan ook

69. P., IX, 461.05.10.30 / 1b.

70. P., IX, 469, 30.11.30 / 5b.

71. P., X, 474, 04.01.31 / 4a.

72. *DGVP*, VI, 46, 12.11.39 / 2b.

gekomen om de definitieve vernederlandsing van de Vlaamse samenleving in te zetten en besloot strijdvaardig :

„Wie beweert eerbied te hebben voor den Vlaming, hij zij hand- of geestarbeider, moet eerbied hebben voor de taal van den Vlaming; en daarmee al ... wie niet hooren wil moet voelen! Het worde Vlaamsch in Vlaanderen; al vloog het al aan spaanderen”.⁷³

Pierlala en Rusland

Eén van de meest ingrijpende politieke omwentelingen had er in 1917 in Rusland plaatsgevonden. De omverwerping van het tsaristisch regime door het communisme ging als een schok door de wereld. De gevolgen ervan zijn tot vandaag merkbaar.

Ten aanzien van de Sovjetunie (en het kommunisme in het algemeen) heeft *Pierlala* steeds een tweeslachtige houding aangenomen. Hieronder zal blijken dat de linkse oorsprong van het blad (via het blad *De Waarheid*, cfr. deel I) duidelijk zijn sporen had nagelaten gedurende de aanvangsjaren.

In die eerste periode was het blad ingenomen met het eigengereide Rusland, dat als vreemde eend in de bijt het politieke feest van de Europese mogendheden was komen verstoren. Dat de arbeiders eindelijk ergens politieke rechten hadden verworven was verheugend :

„... daar mochten de arbeiders hunne revolutie; daar schepten zij 't boelken van de vroegere bezitters op, om zelf een eigen regeering in het leven te roepen, om een regiem op te bouwen, dat de belangen der arbeiders zou vrijwaren”.⁷⁴

Om die reden verzette *Pierlala* zich trouwens fel tegen de houding die de grote mogendheden tegenover het nieuwe regime aannamen :

„Rusland immers is het land, waar de arbeiders reeds hunne revolutie hebben doorgemaakt en dat moet natuurlijk voorgesteld worden als een afkooksel van de hel. Maar eigenlijk is het de schrik die om het hart geslagen is, schrik dat de menschen en de leugenaars langs dezen kant zitten”.⁷⁵

Toen in de nationale en de internationale pers berichten begonnen door te sijpelen over wantoestanden en terreur, deed *Pierlala* die af als kwakkels. Zo ook toen bepaalde kranten de herinvoering van de tien-uren-werkdag in de Sovjetunie meldden :

73. *Ibid.*

74. P., VI, 222.07.02.26 / 1b.

75. P., VII, 294, 26.06.27 / 3b.

*„Eerst en vooral is dat natuurlijk een brutale leugen, want bij de verjaring van de sovjet-republiek werd zelfs voor verscheidene bedrijven den zeven-uren-dag uitgeroepen”.*⁷⁶

De heftig anti-Sovjethouding die *Pierlala* bij de Belgische pers in het algemeen waarnam, wekte dan ook zijn grote wrevel op. Toen de berichtgeving over moordpartijen, epidemieën e.d. aanhield, vroeg het blad zich sarcastisch af hoe het kwam dat *„de gazetten, die het nieuws brengen, niet eens schrijven, dat er niemand meer in Rusland woont”*.⁷⁷

De Sovjetunie was door *DGVP* vooral de kampioen op het gebied van de internationale betrekkingen. Toen de Unie bij de Volkerenbond een voorstel tot algemene ontwapening indiende, schreef *Pierlala* in bewonderende termen over dat initiatief. De afwijzende houding van de invloedrijkste lidstaten was een reden te meer om de Sovjetunie aan te prijzen:

*„VOORLOPIG zitten ze in den Volkenbond in de patatten met het voorstel van de Sovjets. Men weet dat de Sovjets na het voorstel van de algeheele ontwapening nu een ander voorstel hebben gedaan, gradueele ontwapening. Nu zitten de vuilaards van de Volkenbond goed in nesten. Wij wedden erop, dat zij nu bezig zitten met naar trukken te zoeken, om de Russische voorstellen af te wijzen en toch aan de goede gemeente te doen gelooven dat zij het goed meenen”.*⁷⁸

De toetreding van de Sovjetunie tot de Volkenbond in 1934 werd dan ook toegejuicht als een garantie voor wereldvrede:

„'t Is crisis overal en ook in den Volkenbond; zoo de Sovjets dat krachtdadig willen, kan hunne intrede van groote waarde zijn, om den Vredeswil in den Volkenbond te versterken. Ten andere, de volkeren hebben het recht zulks van de Sovjetunie te verwachten, gezien hare leer den vrede aanbeveelt en predikt voor alle volkeren.

*Tot nu toe mogen we denken dat de Sovjet-Unie in den Volkenbond getreden is, om den kamp voor den vrede over gansch de wereld te sterken. Moge het zo zijn !!!*⁷⁹

Vanaf 1935 begint de bewondering voor de arbeidersrepubliek stilaan te tanen. In deze fase werden de bestaande problemen in Rusland onder Stalin terwille van 'de goede zaak' nog met de mantel der liefde bedekt:

„Zeker, er zijn veel streken in Rusland waar nog honger geleden wordt; maar hier, in een land dat zoo verdommelijks pretentius es op zijn beschavinge, zijn er hier geen menschen die grooten honger hebben. ?

...

76. P., VIII, 322, 08.01.28 / 3c.

77. P., VI, 227, 14.03.26 / 3c.

78. P., VIII, 336, 15.04.28 / 3b.

79. P., XIII, 490, 14.10.34 / 5d.

En 'k, geloove dat de bazen in Rusland, veel liever aan de ontginninge van hulder reuzenland zoen werken dan aan de drillinge van die miljoenen soldaten. Maar wat zoe-t-er gebeuren, moest het Russisch leger er niet meer zijn? Op nen „ik-en-ne-gij” zaten miljoenen Duitse moordeneers in Rusland.

...
*Er is meer veranderd in Rusland sedert 1917 tot 1935, dan vroeger in drij honderd jaar. De Rus, niettegenstaande nen boel lapwetten die al zoo proper nageleefd werden als de taalwetten in Vlaanderen, was 'n slave".*⁸⁰

De dictatuur van Stalin werd ook door DGVP met argusogen bekeken; de berichtgeving erover in de Belgische pers bleef voor het blad het grootste struikelblok: „*Of meenen die gepatenteerde leugeneers uit de katholieke en liberale bladen, dat men hen zou aanzien voor kommunisten, moesten ze durven de simpele waarheid schrijven over Rusland?*”⁸¹

Vanaf 1938 was het echter afgelopen met de bewondering voor het Russische systeem: „*De Russische arbeider lijdt honger en heeft gebrek aan letterlijk alles*”.⁸² Vooral de Rode Terreur onder Stalin⁸³ was een doorn in het oog van DGVP, en de vaststelling dat „*zeven miljoen menschen in konzentatiekampen zitten*”⁸⁴ deed de vroegere adoratie omslaan in afkeer.

*„Waar zijn Lenins gezellen, de stichters van de Sovjetstaat? Allen vermoord door het monster en bloedbeest Stalin, beschuldigd van verraad, omdat ze hem niet wilden volgen in zijne zucht naar de absolute heerschappij”.*⁸⁵

Na een opsomming van de wandaden in Rusland kwam het blad tot de conclusie dat „*'t Land van Belofte*”⁸⁶ had afgedaan:

*„Het Russisch stelsel berust op een roof, op eene onafgebroken serie van moorden, op eene uitbuitelij en onderdrukking van de vrijheid, zooals geen ander land die ooit kende”.*⁸⁷

Ook tegen binnenlandse communisten groeide de afkeer van DGVP: voorgoed zette het blad zich af tegen '*Fernand Minnaert en zijne zakkommunisten die eten uit de hand van Staline*'.⁸⁸ Het internationale communisme, dixit DGVP, was nu niets meer dan de lakei van het wereldjodendom — de leiders ervan zouden joden zijn geweest (zie hieronder) en de Belgische communisten hun trouwe dienaars.

80. DGVP, II, 19, 12.05.35 / 1ad.

81. DGVP, II, 21, 26.05.35 / 2a.

82. DGVP, V, 34, 21.08.38 / 1d.

83. „*Staline, verrader der Arbeiders*” DGVP, VI, 22, 28.05.39 / 1cd.

84. DGVP, V, 34, 21.08.38 / 8a.

85. *Ibid.*, 8d.

86. DGVP, VI, 01.01.39 / 4a.

87. DGVP, V, 34, 21.08.38 / 8d.

88. DGVP, IV, 30, 25.07.37 / 3b.

Tijdens de Duitse bezetting werd het, vanwege het Duits-Russisch niet-aanvals-pact, een tijdje stil rond de Sovjetunie. Bij de start van de operatie *Barbarossa* herbegon de berichtgeving echter op volle kracht.⁸⁹ De toon was anti-Russisch, maar meer dan de officiële Duitse berichtgeving ter zake werd er niet gepubliceerd. De 'successen' van de '*Wehrmacht*' werden ook na Stalingrad nog flink bejubeld⁹⁰ en Stalin werd de huid volgescholden.⁹¹

Pierlala in tweestrijd

In de jaren twintig verscheen in *Pierlala* weinig over de opkomst van het Duitse nationaal-socialisme. Het blad hield het bij sporadische toespelingen op de verrechtsing in Duitsland, zonder dat het de NSDAP of Hitler ergens ver-noemde.⁹²

Het amalgaam van extreem-rechtse organisaties, verenigd in de *Deutsche Kampfbund* (o.l.v. Ludendorff⁹³), werd afgedaan als een anachronisme en de terugkeer van rechts naar de oude Germaanse traditie riepen de spot van *Pierlala* op:

„IN DUITSCHLAND gaan de kameraden van Ludendorff het heidendom weer uitroepen en Wotan en de andere versleten Germaanse Goden aanbidden. Ze moeten door een vuur springen, om als dapperen aanvaard te worden. Ludendorff heeft beloofd ook te springen. Ik zou er niets tegen hebben dat hij er midden in viel en opbrandde. Kerels zijner soort kunnen we best missen.”⁹⁴

Toen de invloed van rechtse organisaties als de *Stahlhelm*, steeds meer uitbreiding nam, voorspelde het blad: „*Het zal wel niet lang meer duren voor er groote veranderingen in de Duitse republiek plaats hebben*”.⁹⁵

Toen Hitler in 1933 aan de macht kwam, toonde het blad onmiddellijk zijn afkeer voor de man „*die altijd door de Radio staat te schreeuwen als een zatten dokwerker*”.⁹⁶ De uitschakeling van Hitlers knokploeg — de *Sturmabteilung* — en haar leider *Röhm* in 1934 was voor *Pierlala* een voldoende bewijs voor de dictatoriale neigingen van de *Führer*:

89. „Oorlog met de Sovjets” DGVP, VIII, 26, 29.06.41 / 4cc.

90. DGVP, VIII, 34, 25.08.41 / 4c.

91. „het bloedbevleete monster” DGVP, VIII, 26, 29.06.41 / 1.

92. „In Duitschland behaalden de nationalisten, evenals de communisten, een ware zegepraal”. P., IV, 133, 18.05.24 / 1a.

93. W.L. SHIRER, *The Rise and Fall of the Third Reich*, p. 251.

94. P., IV, 139, 29.06.24 / 5a.

95. P., VII, 288, 15.05.27 / 3e.

96. P., XIII, 455, 04.02.34 / 7d.

„'t Waren allemaal homosexuelen; ze moesten van geen vrouwen weten, ze waren nog liever veur mannen. En ze verbrasten tienduizende en nog tienduuzende marken per maand.

Wel, wel, wel, waren diezelfde mannen anders, toen ze nog de intieme vrienden, de steunpilaren en onmiddellijke helpers van Hitler heetten?

...

Sluipmoord, dat is het eenige wapen dat Hitler kent'' .⁹⁷

De Rijksdagverkiezingen in datzelfde jaar, die een verpletterende meerderheid voor de nazi's opleverden, werden afgedaan als pure fraude.⁹⁸ Van „*Hitler en zijne medeschurken*'' met „*hulder dieven-systeem*''⁹⁹ verwachtte na 1935 ook *DGVP* aanvankelijk geen heil.

Vanaf 1936 verschenen er echter barstjes in de anti-hitleriaanse pose van het blad. In april van dat jaar noemde het de herbezetting van het Rijnland een gerechtvaardigde daad, die ook de Duitse socialisten en communisten zouden hebben gedaan.¹⁰⁰ Daarmee was duidelijk een verschuiving aan de gang in de houding van het blad tegenover het Duitse nationaal-socialisme.

In een eerste periode beschuldigde *DGVP* de Duitse communisten en socialisten ervan, door hun onderlinge twisten Hitler onrechtstreeks op de troon te hebben geholpen.¹⁰¹ Daarna hamderde het blad op de rechtmatigheid van het terugeisen door de Duitsers van de bezette gebieden.¹⁰² Ondertussen keurde *DGVP* wel nog schrikbewind in al zijn vormen af.¹⁰³ Het verlegde echter het zwaartepunt door niet alleen naar Duitsland, maar naar alle dictaturen te verwijzen. Vanaf eind 1938 nam het blad een dubbelzinnige houding aan t.o.v. het Hitler-regime doordat het met een aantal onsamenhangende en vaak tegenstrijdige uitspraken de verwarring onder de lezers verhoogde b.v. :

- De communisten, socialisten en joden waren er de schuld van dat het nationaal-socialisme zo machtig geworden was.
- De andere dictaturen, en zeker de communistische, waren minstens even erg als de Duitse. „*Er uit met „alle'' dictatuur*''.¹⁰⁴

Toen de economische politiek in de nieuwe Duitse staat vruchten begon af te werpen, sprak *DGVP* zich voor de eerste maal gematigd voor Hitler uit:

„We beginnen 't te begrijpen dat vele arbeiders „Heil Hitler'' roepen. De menschen verdienen nu 'n beetje beter hunnen kost, dan toen socialistische en kommunistische Joden 't bevel voerden in Duitschland'' .¹⁰⁵

97. *P.*, XIII, 478, 22.07.34 / 4d.

98. *P.*, XIII, 484, 02.09.34 / 6bc.

99. *DGVP*, III, 4, 26.01.36 / 2bc.

100. *DGVP*, III, 17, 26.04.36 / 6ab.

101. *DGVP*, IV, 1, 03.01.37 / 3a; 22, 30.05.37 / 3bc.

102. *DGVP*, V, 12, 20.03.38 / 8ab.

103. *DGVP*, V, 21, 29.05.38 / 2d.

104. *DGVP*, V, 49, 04.12.38 / 8b.

105. *DGVP*, VI, 1, 01.01.39 / 4c.

Het noemde Hitler nog steeds een politieke veelvraat, maar stak tegelijk nog meer de draak met de communisten, socialisten en joden dan met de nationaal-socialisten. De gebiedsuitbreiding van Duitsland zag *DGVP* als een weer inpalmen van aloude Duitse gebieden en het verwees ter vergoelijking naar de Engelsen en Fransen, die beter eens in hun kolonies zouden gaan kijken: „*GE meugt g'heel zeker zijn dat de sloebers altijd van Hitler en Mussolini roepen opdat er over de anderen zoe gezwegen worden*”.¹⁰⁶

Tijdens de bezetting stak *DGVP* de loftrumpet voor de bezetter, méér dan in de persrichtlijnen van de *Propaganda-Abteilung* gestipuleerd stond. Tal van artikels over de weldaden van het nazi-regime werden over de hoofden van de lezers uitgestrooid. De verplichte tewerkstelling in Duitsland wordt afgeschilderd als een zegen voor de arbeiders.¹⁰⁷ Uit de stijl van de artikels kan worden afgeleid dat het om eigen materiaal ging, niet om door de Duitsers geleverde artikels. In de reeks *Waarom staat de Duitse arbeider achter Adolf Hitler?* werd bovendien de *Führer* verheerlijkt.

Afsluitend kunnen we stellen dat de houding van *DGVP* tegenover het Hitler-regime een scherpe bocht nam vanaf eind 1938. Voor deze ommezwaai konden we in de daaraan voorafgaande jaargangen echter geen enkele indicatie vinden. De veranderde houding past wel goed in de radicalisering en de verrechtsing van het blad omstreeks 1938, wat ook blijkt uit de behandeling van andere onderwerpen. Zijn van dan af manifest anti-joodse en anti-linkse houding was een voedingsbodem voor nazistische ideeën.

Pierlala en het jodendom

De misdaden tegen het jodendom vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben tot ver buiten Europa littekens nagelaten. We gingen daarom na hoe dit satirisch blad tegenover de joden stond.

De houding van *Pierlala* en *DGVP* t.o.v. de joden varieerde volgens 3 periodes: een 'gematigde' van 1921 tot 1929; is ze gematigd stereotiep, van 1933 tot 1937 is ze reeds militant anti-joods en vanaf 1938 is ze sterk anti-joodse.

1. *De stereotiepe beeldvorming (1921-1929)*

In deze periode bezondigde *Pierlala* zich vaak aan anti-semitische opmerkingen voornamelijk in grappen (de rubriek *Uit de Jodenbuurt*). De beeldvorming van de jood was hier nog vrij 'onschuldig' en er werden geen politiek of economisch getinte conclusies aan vastgeknoopt.

106. *DGVP*, VI, 20, 14.05.39 / 5bd.

107. *DGVP*, VII, 31, 04.08.40 / 4.

Een aantal ruim verspreide stereotiepen keren ook hier steevast terug:

- De joden zijn vuil, onhygiënisch: *In een van die vuile vieze achterbuurtjes waar het Jodenvolkje woont*¹⁰⁸; *de jood met heele legers luizen in zijn haar*¹⁰⁹; *men weet dat de Joden zich weinig wasschen.*¹¹⁰
- Oneerlijk: *Blum is een gemeene bedrieger, zooals bijna alle Joden.*¹¹¹
- Gierig: *Nu bezat Mozes veel geld, maar zooals alle joden is hij gierig.*¹¹²
- Rijk: *dat de joden soms onmetelijke rijkdommen kunnen verzamelen, zonder dat ze er feitenlijk voor gewerkt hebben.*¹¹³
- Laf: *Men weet dat de joden gedurende den oorlog den naam hadden geen al te moedige soldaten te zijn.*¹¹⁴

Steeds betrof het uitlatingen in 'grappen'. De jood als dusdanig kwam nog niet voor in beschouwende redactionele artikels. Toch is duidelijk dat van bij het begin in *Pierlala* een anti-semitische ondertoon doorklonk.

Op het einde van 1929 was het ineens afgelopen met de jodenmoppen. *Pierlala's* anti-semitisme gaat een incubatieperiode van 4 jaar tegemoet. Het zal tot 1933 duren eer er weer opmerkingen over joden worden gemaakt.

2. De terugkeer van het anti-semitisme (1933-1937)

A. DUMON stelde in haar licentiaatsverhandeling¹¹⁵ dat het anti-semitisme in *Pierlala* plots uit het niets opdook. Ze knoopte daar de veronderstelling aan vast dat deze koerswijziging het gevolg was van de komst van de nieuwe hoofdredacteur, nl. De Munnynck in 1934 (?). Hierbij verloor ze echter twee dingen uit het oog. Ten eerste nam ze aan — omdat er in de periode 1930-1932 geen anti-semitische opmerkingen te lezen waren in het blad — dat het in de periode ervoor dan ook wel zo zou geweest zijn. Daar ze pas de jaargangen vanaf 1930 heeft doorgenomen, kon ze niet weten dat er tot 1929 regelmatig jodenmoppen in afgedrukt werden. Haar tweede vergissing betreft De Munnynck. Deze werd niet in 1933 hoofdredacteur i.p.v. Van Seymortier, maar *ten laatste* in 1930.

De Jood wordt gedurende deze periode in een breder kader geplaatst. De eerste tekenen van de complottheorie¹¹⁶ worden zichtbaar:

- het jodendom beheerst de financiële wereld en de banken: „*De internationale Bandietenbende van Beurs en Bank, beheerscht door de Joodsche Miljardairs*”.¹¹⁷

108. P., III, 79, 06.05.23 / 7bc.

109. P., VII, 283, 10.04.27 / 3d.

110. P., VII, 300, 07.08.27 / 4ac.

111. P., VII, 312, 30.10.27 / 4a.

112. P., VIII, 380, 17.02.29 / 1cd.

113. P., VIII, 344, 10.06.28 / 1f.

114. P., VII, 272, 23.01.27 / 3ef.

115. A. DUMON, *De Gentse pers t.o.v. de Joden 1930-1940*, Gent, RUG, 1989, 229 p.

116. H. GAUS, *Menselijk gedrag tijdens langdurige economische recessies (een schets)*, 1984, p. 70-71.

- de buitenlandse joden vormen een economische concurrentie: „*Velen en bijzonder de ingeweken Joden, drijven handel, ..., Intusschentijd verdringen ze de eerlijke inlandsche handelaars, en maken ze de regelmatige eerlijke zaken onmogelijk*”.¹¹⁸
- de joden hebben grote invloed in de politieke wereld: „*Menheere Soudan heeft 'n plaats van vrederechter te begeven, en hij benoemt ... een Pools joodje, sinds enkele jaren genaturaliseerd. Maar ... 't kromneuske behoort tot de socialistische partij ziede 't. En daarmee is er geen plaats meer voor geboren Belgen*”.¹¹⁹

Waarom *DGVP* ineens weer op de Joden begon uit te vallen, is niet uit te maken. Feit is wel dat in het blad al in 1921 een anti-semitische geest sluimerde. Als men echter bedenkt dat het anti-semitisme in de jaren dertig weer bijval genoot in diverse (ook katholieke) kringen, dan is de hernieuwde anti-joodse houding in *DGVP* niet echt een verrassing.

3. *Het joodse gevaar* (1938-1943)

Vanaf 1938 uitte het anti-semitisme zich in *DGVP* ongeremd, de eerste maal naar aanleiding van de stroom joodse vluchtelingen uit Duitsland: „*Iedere jood die werkt, steelt de plaats en het brood van een Belg. Het is dus niet te verwonderen dat we hier met honderduizende werklooze lopen*”.¹²⁰

De complottheorie van het wereldjodendom werd in al haar facetten uitgemolken om de joden in een slecht daglicht te plaatsen. De joden stuurden volgens het blad aan op de ondergang van de westerse beschaving („*een vijand der samenleving*”).¹²¹ Alle ‘verdachte’ instellingen en wantoestanden worden aan de joden toegeschreven:

- Het grootkapitaal: „*de joden, die nu reeds de negen tienden van al 't goud der wereld bezitten*”.
- Het bolsjevisme.
- De vrijmetselarij: *De groote, Joodsche wereldkapitalisten zijn de dictators in de Vrijmetselaarsloge*”¹²²; „*De Joden verdringen arbeider en neringdoener door hun bedrog, woeker en ontduiking der wetten*”.¹²³
- Oorlogsstokers: „*De jood teert slechts op oorlog, revolutie en beroeringe. 't Is daarom dat alle joden ter wereld op oorlog aansturen*”.¹²⁴

117. *DGVP*, IV, 15, 11.04.37 / 1a.

118. *P.*, XIII, 483, 26.08.34 / 1d.

119. *DGVP*, III, 5, 02.02.36 / 3c.

120. *DGVP*, VI, 16, 16.04.39 / 3bc.

121. *DGVP*, VI, 9, 26.02.39 / 8c.

122. *DGVP*, V, 41, 09.10.38 / 4b.

123. *DGVP*, VI, 36, 03.09.39 / 5d.

124. *DGVP*, VI, 37, 10.09.39 / 5bc.

- Economische (oneerlijke) concurrentie: „*De schandelijk-oneerlijke concurrentie door vreemde, indringende Joden*”.¹²⁵
- De joodse macht over de leiders van de grote mogendheden: „*Door familiebanden als door omstandigheden is Anthony Eden de groote knecht van het internationale Joodsche kapitaal, dat door alle middelen op oorlog aanstuurt*”.¹²⁶

Na de Duitse inval in België was, bij het weer ter perse gaan van het blad in juni 1940, het hek helemaal van de dam. Bij de aanvang van de bezetting maakte DGVP allusie op de zgn. economische concurrentie van de joden:

„*in andere nijverheden begint het weer van vreemde Joden te wemelen. Midderwyl loopen onze eigen, meer bekwame menschen dan die vreemde joden op de keien, of mogen, onder 't bevel dier vreemde luizen eene minderwaardige plaats bekleeden*”.¹²⁷

De complottheorie werd hét stokpaardje. DGVP vatte ze als volgt samen:

„*Men mag het keeren en draaien gelijk men wil; men mag het vraagstuk langs alle kanten bezien; altijd botst men op de Joden; zij zijn het: „Altijd zij” die den vrede tussen de volkeren stooren; die opstanden, revoluties en oorlogen verwekken door hun geld, om te komen waar ze zijn willen: tot de opperbeerschappij van het Joodsche dievenras over heel de menschheid, de andere volkeren en rassen enkel de vrijheid overlatende voor de Joden te werke, ... Zij, altijd zij, de Joden zijn den oorzaak van den oorlog; de huidige oorlog is de jodenoorlog tegen Kanselier Hitler, en alle middelen zijn den Aziatieken Jood goed, ... De jood is de vijand des volks, Engeland is zijn knecht*”.¹²⁸

De jood was de drijvende kracht achter alle mogendheden die Hitler bestrijden: „*De Sovjetdooden dreigen; de Londen-Joden bevelen, ... Roosevelt, als nederige knecht der Joden gehoorzaamde en ... kreeg slaag van de Japanners*”.¹²⁹

Na verloop van tijd steunde het blad de jodenvervolgning actief (!). Een allusie op de oplossing van het jodenprobleem krijgt voor ons die, 50 jaar later, de ware toedracht der feiten kennen, wel een erg naargeestige bijklank:

„*In bijna alle landen begint men eindelijk te begrijpen dat de Joodsche kwestie „de” belangrijkste is, en dat die eerst moet opgelost worden, ten voordeele van de inboorlingen van ieder land, hoe ook de Joden tieren en roepen*”.¹³⁰

Op de vraag of de joden mensen zijn, antwoordde DGVP: „*We antwoorden en bevestigen: NEEN!!*”.¹³¹ DGVP maakte eveneens propaganda voor anti-joodse organisaties als de „*Anti-Joodsche Liga Het Zwart Kruis*”.¹³²

125. DGVP, VI, 9, 26.02.39 / 4cd.

126. DGVP, VI, 17, 23.04.39 / 1a.

127. DGVP, VII, 40, 06.10.40 / 3d.

128. DGVP, VIII, 12.23.03.41 / 1cd.

129. DGVP, IX, 14, 05.04.42 / 1a.

130. DGVP, VII, 42, 20.10.40 / 2b.

131. DGVP, IX, 14, 05.04.42 / 2a.

Tot zover deed het blad misschien niet meer dan de richtlijnen volgen van de Duitse *Propaganda-Abteilung*. Maar het deed meer door verklikkingen van echte of vermeende joden te publiceren. „*Weten de heeren van 't stadhuis ook niet dat eene Jodin in de stadsdiensten zit; namelijk in de electriciteitsdiensten en dat nog wel met een loon van 24.650 fr.*”¹³³

De houding van *Pierlala* en *DGVP* tegenover de joden evolueerde tussen 1921 en 1943 wezenlijk. Het is niet zo dat het blad in 1933 onverwacht het anti-semitisme 'indook'. De grondslag ervoor was van in het begin aanwezig. Klonken de anti-joodse vooroordelen en opmerkingen in de jodenmoppen nog vrij onschadelijk, op den duur vormden ze ongetwijfeld de voedingsbodem voor het militante anti-semitisme van het blad vanaf 1938. Onder invloed van rechtse tendensen en een anti-joodse mentaliteit (ook in de katholieke pers) is de redactie van het blad resoluut een anti-joodse koers gaan varen.

Het anti-semitisme van *DGVP* in die jaren moet worden gezien in de economische crisis van die tijd, waarin men vooral in het jodendom een zondebok zocht. Ook gerespecteerde 'serieuze' katholieke bladen lieten zich in het kader van de strijd tegen het communistisch spookbeeld door anti-semitisme meeslepen. *DGVP* dat altijd al grof en beledigend woordgebruik had aangenomen, bestond het, om dat tegenover de joden nog meer te doen, met het hierboven geschetste verhaal als resultaat.

Broedermoord

Een eerste bloedige confrontatie tussen links en rechts kwam er in 1936 in Spanje. O.l.v. generaal Franco had de *regering van Burgos* het Volksfront, waarin de linkse fracties samen Spanje regeerden, pogen omver te werpen. Pas in 1939 kwamen de rechtse opstandelingen na een bloedige burgeroorlog als overwinnaar uit de strijd.

Reeds lang voor het uitbreken van de Spaanse burgeroorlog had *Pierlala* zijn oog laten vallen op het Iberisch schiereiland. Toen generaal Primo de Rivera er in 1923 de macht greep en de rol van Alfonso XIII beperkte tot die van marionet¹³⁴, vergeleek het blad de kersverse dictator met Mussolini¹³⁵. Na 1924 verviel echter zijn belangstelling voor de politieke ontwikkelingen in Spanje. Die keerde terug in augustus '36, bijna een maand na het begin van de burgeroorlog.

132. *DGVP*, VIII, 116, 20.04.41 / 3c.

133. *DGVP*, VII, 52, 29.12.40 / 4c.

134. „ZE SCHRIJVEN dat de spaansche koning zeer kontent is met zijn nieuwen minister, maar 'k geloove dat er hem niet veel anders te doen stond”. P., III, 99, 23.09.23 / 4d.

135. „PARDAF, den eersten Mussolini heeft nog niet opgehouden zijne tanden te toonen, in het land van Macaroni, of er begnt al nen andere in Spanje van zijnen beer te maken”. P., III, 99, 23.09.23 / 4d.

„T MUSSOLINIETSE van Spanje, onkel Primo” P., IV, 139, 29.06.24 / 5a.

DGVP nam bij het begin van het conflict een neutrale houding aan en beschouwde de burgeroorlog als een „*walgelijke broedermoord*”, waarin beide partijen zich aan gruwelijkheden¹³⁶ bezondigden.

Toch leek het bij de aanvang nog altijd alsof het blad enige sympathie voelde voor de republikeinen. Het feit dat het Volksfront in Spanje aan de macht kon komen, schreef DGVP toe aan het feit dat „*de „Grooten van Spanje” minstens een derde deel van de Spaansche bevolking lieten kreveeren in eene armoede, in eene ellende, waarbij de toestand van onze doppers een paradijs is*”.¹³⁷ Het blad verdedigde het communisme als zodanig niet, maar oordeelde dat de Spaanse kapitalisten zelf de voedingsbodem voor het communisme hadden geschapen, door de uitbuiting van de pachters en arbeiders.¹³⁸ In 1936 koos DGVP, geen partij maar beklemtoonde het de gevolgen die de burgeroorlog voor de economie en de bevolking van het land zou hebben:

*„Het is van nu af een vaststaand feit dat Spanje gedurende jaren zal honger lijden, en dat het levenspeil der Spanjaards nog lager zal staan dan voor deze verschrikkelijke burgeroorlog, ..., Vloek over degenen, gelijk wie ze zijn, die een burgeroorlog ontketenen, of er de oorzaak van worden”.*¹³⁹

DGVP hekelde scherp de bemoeienissen van de Europese mogendheden:

*„Hadden de groote landen gewild, de oorlog in Spanje, het grootste schandaal dat ooit in de wereld plaats greep, moest al lang geëindigd zijn. Maar ... er zijn zaakjes te doen; en omwille van de centen, geven al die leugenaars, al die huichelaars van Staatsmannen, wapens, materiaal, geld aan de vechters, om het internationale hyperkapitalism geld te laten verdienen, met de moord op zoovele duizende arbeiders en anderen”.*¹⁴⁰

*„Iedereen voelt hoe de zaken in Spanje langs beide zijden uitgebuit worden door kapitalisten, door de koningen der wapenfabrikatie, door de internationale grootbankiers”.*¹⁴¹

Enigszins naïef vroeg het blad zich af:

*„..., ware er geene oplossing te vinden voor de broedermoord in Spanje, door de beide groepeeringsen zonder 'n cent te zetten?”*¹⁴²

Dat de nationalistten beschouwd werden als kruisvaarders tegen het dreigende communisme, vond DGVP schromelijk overdreven.¹⁴³ Het zag het gevaar eer-

136. DGVP, IV, 31.01.08.37 / 2d.

137. DGVP, III, 34, 23.08.36 / 1c.

138. DGVP, III, 36, 06.09.36 / 5a.

139. DGVP, III, 51, 20.11.36 / 4a.

140. DGVP, IV, 44, 07.11.37 / 8d.

141. DGVP, V, 25, 19.06.38 / 5d.

142. DGVP, IV, 11, 114.03.37 / 3a.

143. „*We zijn vast overtuigd dat men het kommunistische gevaar overdrijft*”. DGVP, IV, 2, 10.01.37 / 1c.

der in het opkomende fascisme: „Men kome niet zagen met de vreeze, dat Frankrijk zal omringd zijn door drie fascistische landen als Franco in Spanje 't spel wint”.¹⁴⁴

Vanaf juli 1938 veranderde de houding van DGVP compleet — blijkbaar beïnvloed door onenigheid met de Gentse communist Minnaert. Het blad koos niet zozeer partij voor Franco, dan wel tegen de republikeinen, die het voortaan leugenaars, lafaards en bedriegers noemde. De leiders van het Volksfront als premier Negrin¹⁴⁵, ex-premier Caballero¹⁴⁶ en de ministers Araquistain¹⁴⁷ en Bellido¹⁴⁸, waren in de ogen van DGVP niet meer dan een „smerige, laffe, krapuleuze bende”.¹⁴⁹ „Van den eerste tot den laatste; moesten al de leiders van de roode benden, ..., gegrepen en aan den eersten boom den beste opgehangen worden”.¹⁵⁰

De oorzaak van de burgeroorlog schreef het voortaan volledig aan de republikeinen toe, die zich in de weken voor de opstand te buiten zouden zijn gegaan aan onnoemelijke wreedheden.¹⁵¹ De Italiaanse en Duitse hulp aan de nationalistenvoetballers werd geminimaliseerd („nauwelijks 3 % van 't Franco-leger”¹⁵²) en van de verwoesting van Guernica door de Legion Condor kregen de republikeinen de schuld.¹⁵³ Diezelfde republikeinen zouden zich daarenboven te buiten zijn gegaan aan barbaarse wreedheden tegen Spaanse geestelijken¹⁵⁴ Veel van de wandaden zouden nochtans niet door Spanjaarden zelf zijn begaan:

„De echte beulen, de moordenaars-van-stiel, die 'n sadistisch behagen schiepen in 't martelen van menschen, waren meestendeels Russische en Duitse Joden”.¹⁵⁵

De heksenjacht die na afloop van de burgeroorlog in Spanje tegen voormalige republikeinen ontketend werd, was volgens DGVP niet meer dan normaal, daar het allemaal personen waren „met ieder nen heelen paternoster moorden op 't geweten”.¹⁵⁶

144. DGVP, IV, 2, 10.01.37 / 1c.

145. „In 't paleis door Negrin bewoond vond men miljoenen in geld, kosbare juweelen, gestolten kerstjuwelen”. DGVP, VI, 6, 05.02.39 / 5c.

146. „Die laaghartige ploert ...” DGVP, VI, 7, 12.02.39 / 4a.

147. „... volksbedrieger ...” DGVP, VI, 7, 12.02.39 / 4a.

148. „... volksbedrieger ...” DGVP, VI, 7, 12.02.39 / 4a.

149. DGVP, VI, 7, 12.02.39 / 4a.

150. DGVP, VI, 10, 05.03.39 / 8a.

151. DGVP, VI, 8, 19.02.39 / 4b.

152. DGVP, VI, 8, 19.02.39 / 4c.

153. „Fransche, Engelsche, Belgische autoriteiten bezochten Guernica, onmiddellijk na de inname van die stad door Franco. Allen moesten erkennen dat de verwoestingen niet anders konden gebeurd zijn dan door de roode troepen, eer ze de stad verlieten”. DGVP, VI, 8, 19.02.39 / 4c.

154. „... duuzende Spaansche priesters en nonnekens, laf vermoord deur de kommunistische bandieten” DGVP, VI, 1, 01.01.39 / 4b.

155. DGVP, VI, 10, 05.03.39 / 8a.

156. DGVP, VI, 19, 07.05.39 / 5c.

Wat de Belgische politiek tegenover de burgeroorlog betrof, nam *DGVP* steeds een duidelijk standpunt in. De gevolgde politiek van non-interventie was voor het blad de enige juiste. Van bij het begin van het conflict veroordeelde het de socialisten en de communisten dan ook scherp wegens het ronselen van vrijwilligers voor de Internationale Brigades:

*„Met welk recht stoken die menschen anderen, minder nadenkenden op, om hun leven in de Spaansche moordhel te gaan wagen, als zij zelf de roode leiders, de opstokers, goed en wel in hunne huid blijven zitten, en lekker eten en drinken in 't behaaglijk gevoel van een fijnen bourgeois-welstand?’*¹⁵⁷

Naar aanleiding van de verbale strijdvlust van de socialistische en communistische leiders, vroeg het blad zich af waarom zijzelf of hun zonen niet richting Spanje trokken:

„Zoolang die leiders zelf het voorbeeld niet geven, en met pak en zak het Volksfront in Spanje vervoegen, zoo lang vinden we het laf en gemeen vanwege die heeren miljoenenslikkers, anderen op te hitsen tot eene daad, voor dewelke zij zelf veel te groote lafaards zijn’.”¹⁵⁸

DGVP vroeg zich in de *Moniteur der Arbeiders* trouwens af waarom de socialisten, die steeds voor de vrede opkwamen, nu ineens wapens voor Spanje eisten.¹⁵⁹

Socialistische partijleden die door hun houding de Belgische non-interventiepolitiek in gevaar brachten, werden gehekeld. Toen Huysmans, in zijn hoedanigheid van Kamervoorzitter, in februari '37 een bezoek bracht achter de lijnen van het Volksfront, werd dat door *DGVP* dan ook ongeoorloofd geacht:

„Kamiel Huysmans had dus het recht niet met zijn voorzitterstitel te gaan paradeeren, wetende dat meer dan de helft der vergadering waarover hij prezideert, niet zijn sympathieën voor de Spaansche regeering deelt.

...

Nog veel minder hadde hij zijn groep mogen laten doorgaan, als eene „Belgische afvaardiging’’. 't Was eene socialistisch afvaardiging uit België, en daarmee al’.”¹⁶⁰

In dit opzicht verscherpte de toon nog na juli '38: het duidelijkst tijdens de ruzie met de Gentse communisten. De kritiek op de socialistische partijbonzen bleef grotendeels achterwege en de communisten kregen het volle pond. De terugkeer van de eerste verminkte oorlogsvrijwilligers uit Spanje en de slechte behandeling die ze bij hun partijgenoten zouden genieten, werkten als zout op een open wonde.

157. *DGVP*, III, 40, 03.10.36 / 3a.

158. *DGVP*, IV, 2, 10.01.37 / 4b.

159. „In de stoeten onzer socialisten worden altijd plakaten en spandoeken gedragen: „Voor de Vrede’’, maar meteen vragen ze „Wapens voor Spanje’’. *DGVP*, V, 25, 119.06.38 / 5d.

160. *DGVP*, IV, 8, 21.02.37 / 3cd.

„Twee wrakken, teruggekeerd uit den strijd, waartoe ze door de kommunistische leiders verlokt werden. Medelijden met die arme jongens? Dat moet ge bij de kommunistische leiders niet zoeken; die kerels kennen enkel het middel om, uit het lijden dier ongelukkigen, politieke munt te slaan voor hunne eigen persoonlijkheid”.¹⁶¹

DGVP verguisde de communistische leiders, de *„betaalde knechten, de vuile huurlingen van 't bloedbeest dat van uit Moscou moord, burgeroorlog, haat en nijd over de wereld strooit”*¹⁶² Dit alles was voor DGVP aanleiding genoeg om de vervolging te vragen van deze *„marchands in menschenvles”*.¹⁶³ Het blad vroeg in oktober 1938 trouwens ook, de inzamelingen niet langer meer te steunen, omdat teveel geld aan de vingers van medewerkers zou blijven kleven en dat alles wat naar Spanje gezonden werd, ten goede kwam aan de communisten: *„Geen enkel socialist, geen enkel anarchistisch, geen enkel partijloos strijder, krijgt al ware 't maar ééne sigaret, één beschuitje van 't geen gij betaalt”*.¹⁶⁴

Ook het thema van de joden werd in deze context opgerakeld:

„Zoals overal waar te stelen, te knoeien, te bedriegen valt, zijn ginder 'n bende Joden, die officier achter 't front ofwel politieke kommissaris spelen.

...

Door de kerels, door die Joden wordt gestolen en achtergehouden zoveel ze maar kunnen. De sigaretten deelen ze niet uit aan de jongens; ze verkoopen ze; wat met het andere goed gebeurt, kunt ge raden”.¹⁶⁵

Toen het Spaanse Volksfront in maart '39 zo goed als verslagen was, liet DGVP alle schroom varen. In een oproep aan het Vlaamse kiezerspubliek, raadde hij de kiezers af, zette de 'oud-Brigadist' L. Versluys de communistische *„oorlogsmisdaden”* op een rijtje en raadde hij de kiezers af voor de communistische partij te stemmen. DGVP zelf voegde daaraan toe:

„Wie voor de kommunistische leiders stemt, geeft zijne voorkeur aan lafaards, aan menschenronselaars, aan bloedmarchands, die vrijwillig en vetbetaald de knechten zijn van nog grooter lafaards van dieven en moordenaars. Wie voor de communisten stemt, keurt de moorden in Spanje goed, keurt de verkrachting goed van kinderen van veertien-vijftien jaar, welke na die verkrachting laf vermoord werden.

161. DGVP, V, 30, 24.07.38 / 5d.

162. DGVP, V, 31, 31.07.38 / 1c.

163. DGVP, VI, 6. 05.02.39 / 1.

„Wanneer treedt het Belgisch gerecht op? Waarom laat men onmiddellijk niet alle menschenronselaars, alle mensendieven, alle bloedmarchands aanhouden, om ze te oordelen als schuldig aan hoogverraad?” DGVP, VI, 12, 19.03.39 / 4c.

164. DGVP, V, 42, 16.10.38 / 1d.

165. DGVP, V, 42, 16.10.38 / 1d.

Wie voor de kommunisten stemt, vindt het goed dat duizende Belgische, Franse, Spaanse arbeiders sneuvelden ...''.¹⁶⁶

Het thema van de Spaanse Burgeroorlog werd dus helemaal aangewend in een kiescampagne tegen de Belgische communisten.

Toen de strijd toch zo goed als gestreden was en de nationalistische overwinning vaststond, pleitte *DGVP* op 22 januari '39 bij de Belgische regering om de regering van Burgos eindelijk officieel te erkennen, want „*België heeft belangen te verdedigen in Spanje*’’.¹⁶⁷ Minister van Buitenlandse Zaken Spaak werd een eeuwige weifelaar genoemd. Dat hij op 16 januari reeds contacten had gelegd (wat een erkenning *de facto* inhield), wist men op de redactie blijkbaar nog niet. *DGVP* kreeg trouwens reeds een maand later (22 maart) zijn zin, toen België, als een van de laatste Europese landen, de nationalistische regering van Burgos ook *de jure* erkende.

Besluit

Uit het onderzoek hebben we kunnen afleiden dat het blad evolueerde van een obscuur links naar een extreem-rechts scheldblad. Naar inhoud en vorm laten zich drie perioden onderscheiden. De eerste van 1921 tot 1930, de tweede van 1930 tot medio 1938 en de derde vanaf medio 1938.

Tijdens de eerste periode (1921-1930) profileerde *Pierlala* zich als een satirisch weekblad dat zich tot arbeiders en kleine middenstand uit de Gentse regio (rand- en agglomeratiegemeenten inclusief) richtte. Het wilde onafhankelijk en vlaamsgezind, de wantoestanden in de Belgische maatschappij aan de kaak stellen. In vergelijking met de latere periodes was *Pierlala* in de eerste periode *vrij gematigd*. De nadruk lag op Vlaamse strijdpunten als amnestie, Borms en de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Vooral in zijn aanvallen op de partijpolitieke wereld was het blad *anti-parlementarisch*. De aanvankelijk vaag linkse sympathieën (als gevolg van de vermoedelijke banden met de links-activistische *De Waarheid*) komen het best tot uiting in de gematigd positieve houding tegenover het communisme in het algemeen en de Sovjetunie in het bijzonder. Dat het blad het niet hoog ophad met extreem-rechtse denkbeelden, blijkt uit de reacties op de eerste nationalistische successen in Duitsland (*Deutscher Kampfbund, Stahlhelm*). Het is dan ook verwonderlijk dat er zich al van in het begin een anti-joodse houding manifesteerde. Aan de antisemitische uitlatingen wordt echter nog geen politieke ondertoon gegeven. Het bleef bij stereotiepe beeldvorming van en vooroordelen tegen de joden. Deze mentaliteit werd in een latere fase een van de hoekstenen van de radicalisering en de verrechtsing van het blad.

166. *DGVP*, VI, 12, 19.03.39/4c.

167. *DGVP*, VI, 4, 22.01.39/5a.

Vanaf 1930 werd het blad gereorganiseerd. Onder impuls van hoofdredacteur De Munnuyck verdwenen een aantal medewerkers en kende het blad ook inhoudelijk een keerpunt. *Pierlala* werd een satirisch blad, dat zich nu op de Oostvlaamse regio zou richten. De arbeiders en middenstanders blijven de voornaamste doelgroep. In 1935 verandert de naam van het blad in *De Gieljotiene van Pierlala*. Meer dan een naamverandering betekende dit in de eerste jaren niet. Het blad bleef vlaamsgezind, onafhankelijk en wantoestanden aanklagend. Het verscherpte zijn Vlaamse gezindheid nog. De franskiljons en de politieke partijen waren de kop van jut. Het reeds bestaande anti-parlementarisme nam geleidelijk toe. De bekommernis voor 'de kleine man' bleef bestaan, maar de communistische leer had vanaf 1936, vanwege Stalins terreur, volledig afgedaan. Het blad bleef de rechtse dictaturen afwijzen. Toen toonde het al voortekenen van een ommeswaai. De anti-joodse mentaliteit van de beginjaren was vanaf 1930 ingesluimerd, maar die ontwaakte weer in 1933 onder invloed van de economische crisis en de rechtse tendensen in de samenleving. Het jodendom werd voortaan als een politiek gevaar beschouwd. Het manifeste anti-parlamentarisme en het anti-semitisme van de beginjaren hadden dus een voedingsbodem voor de extreem-rechtse zienswijzen gevormd, die *DGVP* vanaf 1938 op elk gebied zou verdedigen. Hiermee rekening houdend mogen we stellen dat de doelgroep waarschijnlijk beperkter geworden was, daar de radicaal-rechtse zienswijzen van het blad weliswaar aansloten bij de politieke verzuchtingen van een deel van de middenstand, maar niet bij die van de arbeiders. De politieke partijen waren in ongenade gevallen en het manifeste anti-parlamentarisme van *DGVP* veranderde in een voorliefde voor rechtse dictatoriale regimes. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Hitler in *DGVP* van boeman tot held werd. Alle linkse en 'verdachte' personen, instellingen en situaties werden instrumenten in handen van het wereldjodendom. De joden waren de verpersoonlijking van het linkse gevaar dat de westerse wereld ten val wilde brengen (de complottheorie). Uit dit alles kunnen we afleiden dat *Pierlala* (en daarna *DGVP*) langzamerhand ideologisch rechts, anti-semitisch en anti-parlementarisch werd. Het anti-parlamentarisme en het anti-semitisme, die beide van bij het begin aanwezig waren, bleken een voedingsbodem te zijn voor de radicalisering en verrechtsing in de loop van de jaren dertig; 1938 was het eindpunt van een continue evolutie.

A. Casier de ter Bekelaan 34
9030 Mariakerke